

SEMESTRUL EUROPEAN – FIȘĂ TEMATICĂ

PRESTAȚII DE ȘOMAJ

1. INTRODUCERE

Prestațiile de șomaj sunt un element fundamental al tuturor sistemelor de protecție socială europene. Asigurând lucrătorii împotriva riscului de pierdere a locului de muncă, prestațiile de șomaj reprezintă o plasă de siguranță esențială pentru cetățeni și gospodării, contribuind astfel la protejarea acestora împotriva sărăciei. De asemenea, prestațiile de șomaj acționează ca stabilizatori automați în ciclul economic garantându-le un venit celor care și-au pierdut locul de muncă și își caută altul. În plus, aceste prestații facilitează realocarea forței de muncă în întreaga economie, întrucât persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă își pot consacra timp să găsească un post pe măsura competențelor și așteptărilor lor sau să se recalifice. În acest mod, prestațiile de șomaj vin în sprijinul creșterii economice.

Totodată, acordarea unor prestații de șomaj ridicate pe parcursul unei perioade lungi de timp, asociată cu o condiționalitate limitată în materie de căutare a unui loc de muncă, poate reduce motivația de a reveni în câmpul muncii. Acest lucru are un impact negativ asupra duratei șomajului și a ratei totale a șomajului, precum și efecte dăunătoare asupra creșterii și a sustenabilității sistemelor de protecție socială.

Sistemele de prestații de șomaj variază foarte mult între statele membre și se înscriu în contextul mai larg al cadrului economic și instituțional. Există diferențe în ceea ce privește perioadele de cotizare care dau dreptul la prestații de șomaj, durata de acordare, quantumul și evoluția lor în timp, precum și modul în care acestea sunt calculate. De exemplu, prestațiile de șomaj pot fi acordate pentru o perioadă de timp care variază de la 90 zile la o durată nedeterminată, iar quantumul lor poate fi calculat ca procentaj fix sau variabil din ultimul salariu al beneficiarului, ca sumă forfetară sau ca rezultat al unei formule care să cuprindă ambele elemente, cu posibilitatea aplicării unor praguri minime și maxime. Există, de asemenea, discrepanțe importante în ceea ce privește cerințele privind căutarea unui loc de muncă și disponibilitatea de a lucra; acesta este un alt element-cheie al sistemelor de prestații de șomaj, menit să asigure faptul că beneficiarii nu își întrerup căutările și nu devin inactivi pe piața muncii.

Motivația de a munci este influențată nu doar de aceste caracteristici de concepere a sistemelor de șomaj, dar și de sistemele fiscale și de prestații sociale aplicabile, care cuprind (în general) prestații acordate în funcție de venituri, precum asistență socială, ajutoare pentru locuință, prestații familiale și prestații pentru exercitarea unei activități profesionale. De asemenea, eforturile

individuale de căutare a unui loc de muncă sunt influențate de instituirea unor politici active în domeniul pieței forței de muncă¹, precum și de condițiile generale ale economiei și pieței muncii.

Prestațiile de șomaj pot îmbrăca două forme diferite: ajutorul de șomaj și asistența de șomaj. Prestațiile sub formă de ajutor de șomaj există în toate statele membre și se bazează pe contribuții, ceea ce înseamnă că o persoană nu poate beneficia de aceste prestații decât după ce a lucrat și a plătit contribuții o anumită perioadă minimă de timp (cunoscută sub denumirea de „perioadă de cotizare”). Quantumul prestațiilor este adeseori calculat proporțional cu nivelul salariului primit la ultimul loc de muncă, iar durata lor depinde de multe ori de perioada în care au fost plătite contribuțiile. Asistența de șomaj are drept obiectiv principal prevenirea sărăciei legate de șomaj: în general, se acordă în funcție de venituri și se adresează persoanelor fără un loc de muncă, ce nu îndeplinesc sau nu mai îndeplinesc cerințele necesare pentru a beneficia de ajutor de șomaj. Nivelul prestațiilor de asistență de șomaj este în general mai redus decât cel pentru ajutorul de șomaj. Majoritatea statelor membre nu dispun de un sistem separat de asistență de șomaj, dar majoritatea se bazează pe asistența socială generală care se acordă în funcție de venituri, în beneficiul gospodăriilor cu venituri reduse².

¹ Politicile active în domeniul pieței forței de muncă (*active labour market policies* – ALMP) nu se limitează la beneficiarii prestațiilor de șomaj, ci în general sunt deschise (în funcție de caracteristicile sistemului ALMP) și persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă care nu sunt eligibile pentru a beneficia de prestații de șomaj (sau de altă natură). Acestea pot însemna sprijin în căutarea unui loc de muncă oferit de serviciile publice de ocupare a forței de muncă, formare și învățare pe tot parcursul vieții, subvenții salariale sau programe de creare de locuri de muncă. Acest domeniu de acțiune specific este tratat într-o fișă tematică separată.

² În unsprezece state membre (Austria, Germania, Estonia, Finlanda, Franța, Irlanda, Malta, Portugalia, Spania, Suedia și Regatul Unit) există o prestație distinctă de asistență de șomaj care se acordă în funcție de venituri.

Prezenta fișă are următoarea structură: secțiunea 2 trece în revistă provocările existente în țările UE cu privire la rezultatele obținute în materie de politică, secțiunea 3 analizează datele disponibile referitoare la politicile adecvate pentru a răspunde în mod eficient provocărilor corespunzătoare, iar secțiunea 4 prevede o examinare transnațională a rezultatelor obținute în materie de politică în UE. Secțiunea 5 enumeră surse suplimentare de date și informații.

2. PROVOCĂRI LEGATE DE POLITICĂ: O IMAGINE DE ANSAMBLU ASUPRA SITUAȚIEI DIN ȚĂRILE UE

La **conceperea sistemelor de prestații de șomaj** trebuie să se găsească un echilibru între obiectivul de sprijinire a veniturilor persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă în timpul perioadelor de șomaj și necesitatea de a lua măsuri adecvate pentru a încuraja munca. Prestațiile variază atât în privința quantumului (în raport în special cu veniturile anterioare), cât și în privința perioadei de timp în care sunt acordate. Quantumurile reduse ale prestațiilor înseamnă o reducere a nivelului de trai al șomerilor. Același lucru este valabil și pentru durata prestațiilor, întrucât șomerii au nevoie de timp suficient pentru a-și găsi un loc de muncă adecvat, care să corespundă competențelor și calificărilor lor. Pe de altă parte, dacă decalajul dintre quantumul prestației de șomaj și veniturile potențiale obținute prin încadrarea în muncă este prea mic, motivația de a reveni în câmpul muncii ar putea fi compromisă³.

Alte caracteristici ale **sistemelor de prestații de șomaj** influențează și participarea șomerilor pe piața forței de muncă și capacitatea lor de inserție profesională. Acestea se referă la cerințele privind căutarea unui loc de

³ Astfel de contrastimulente financiare pentru încadrarea în muncă sunt reflectate în mod adecvat de indicatorul așa-numit „capcana șomajului”, elaborat de Comisia Europeană pe baza modelelor OCDE referitoare la impozite și prestații. A se vedea secțiunea 5 de mai jos.

muncă și disponibilitatea de a lucra, precum și la participarea obligatorie la programe active pentru piața muncii, care pot constitui o condiție pentru primirea în continuare a prestațiilor. Aplicarea de sancțiuni, îndeosebi suspendarea dreptului la prestații în caz de neconformitate cu cerințele privind disponibilitatea de a lucra și căutarea unui loc de muncă este, de asemenea, un factor care poate avea o influență.

În special, existența unor cerințe mai stricte în aceste domenii ar trebui să încurajeze beneficiarii de prestații de șomaj să caute în mod activ un loc de muncă. De exemplu, cerințele foarte stricte privind mobilitatea profesională (cum ar fi obligația de a accepta orice ofertă de muncă, indiferent de calificările persoanei în cauză) pot duce, pe termen scurt, la o mai mare compatibilitate între cerere și ofertă, în detrimentul calității atribuirii unor astfel de locuri de muncă; este posibil ca această practică să nu fie de lungă durată (întrucât, mai des, un număr mai mare de persoane intră din nou în șomaj). Totodată, cerințele excesiv de împovărătoare pot descuraja cetățenii să încerce să le îndeplinească și îi pot determina să solicite în continuare prestații și să devină astfel persoane inactive.

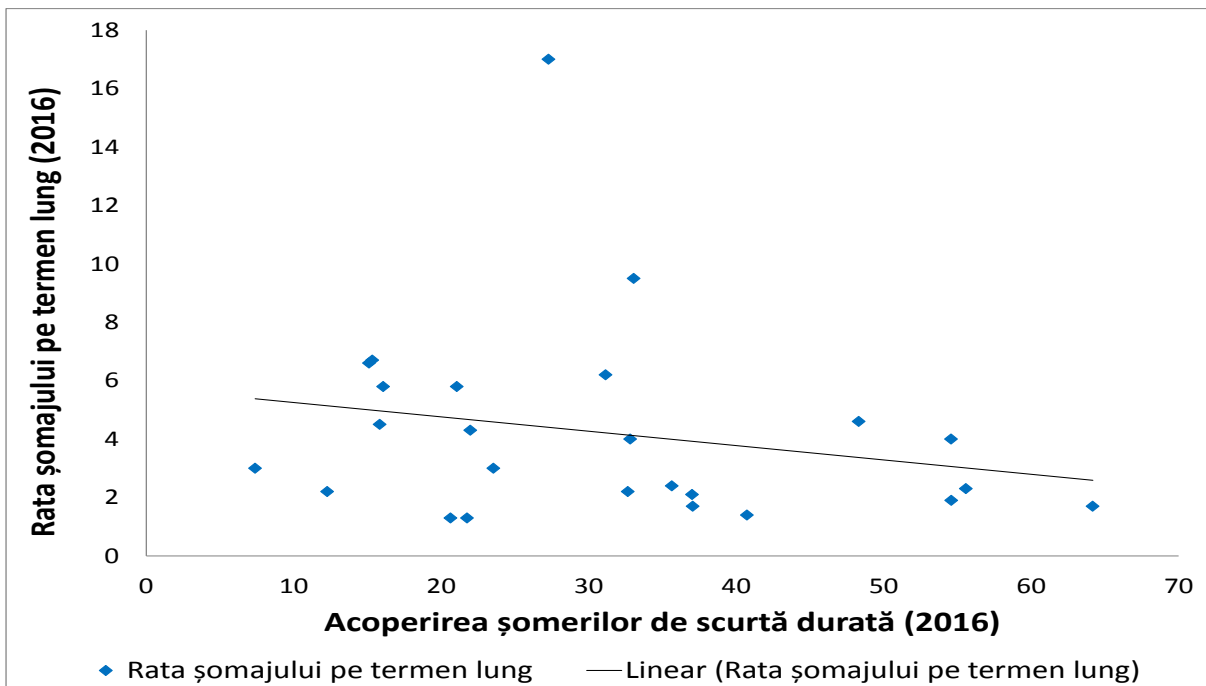
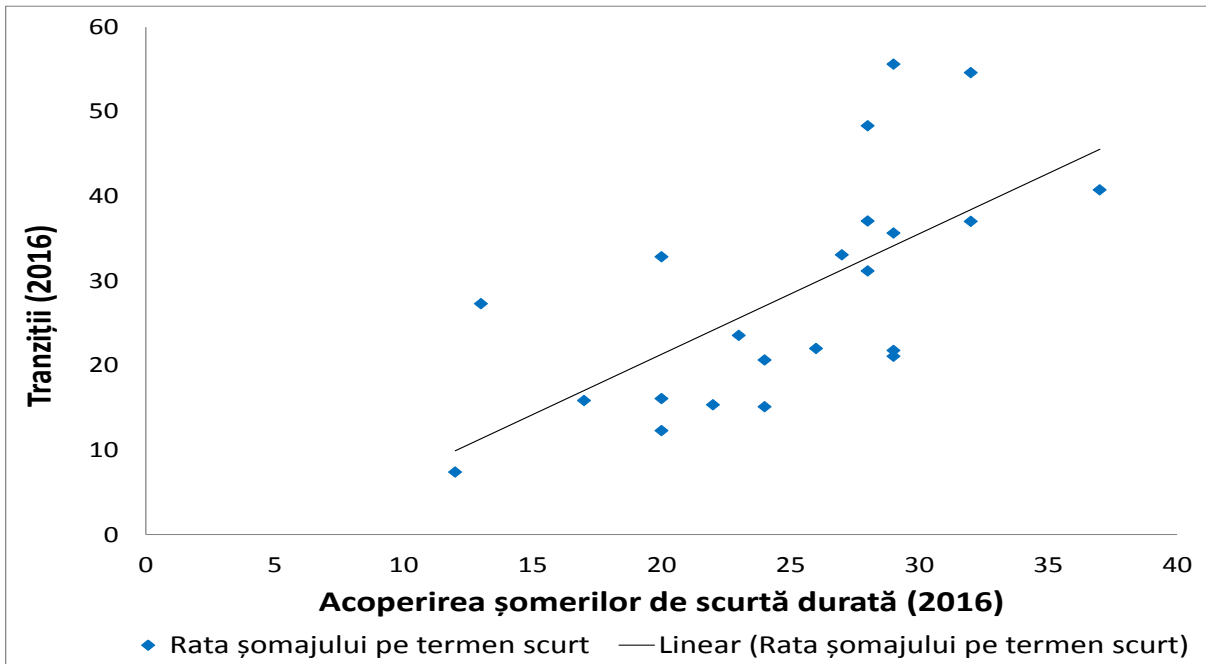
Furnizarea de sprijin precoce în căutarea unui loc de muncă sub formă de consiliere și politicile active adecvate în domeniul pieței forței de muncă au, de asemenea, un rol esențial în această privință. Aspectele respective nu sunt prezentate detaliat în acest document, întrucât politicile active în domeniul pieței forței de muncă fac obiectul unei fișe informative separate⁴.

muncă și să accepte oferte de locuri de muncă adecvate. Acest lucru oferă o contrapondere pentru eventualele contrastimulente financiare pentru încadrarea în muncă, generate de sistemele generoase de prestații de șomaj și reduce dependența de prestațiile sociale. Intensificarea eforturilor depuse în vederea găsirii unui loc de muncă și acceptarea mai rapidă a unor oferte de muncă ar reduce descurajarea și, eventual, ar diminua durata șomajului. În același timp, cerințele excesiv de stricte pot avea efecte neașteptate sau contraproductive.

Pentru a evalua gradul în care sistemele de prestații de șomaj produc rezultatele scontate pe piața muncii și în domeniul social, sunt deosebit de relevanți doi indicatori: rata riscului de sărăcie în rândul șomerilor și rata șomajului de lungă durată (ca procent din populația activă). Proportia șomerilor de scurtă durată care beneficiază de prestații de șomaj este corelată pozitiv cu mai multe tranziții de la șomajul de scurtă durată la încadrarea în muncă (diagrama 1a) și cu o rată mai scăzută a șomajului de lungă durată (diagrama 1b). Acoperirea prestațiilor de șomaj de care beneficiază șomerii de scurtă durată se bazează în special pe durata prestațiilor și pe condițiile specifice care reglementează dreptul la prestații.

⁴ A se vedea: fișa tematică din cadrul semestrului european privind politicile active în domeniul pieței forței de muncă.

Diagrama 1: Acoperirea prestațiilor de șomaj de scurtă durată și ieșirile din șomajul de scurtă durată sau rata șomajului de lungă durată

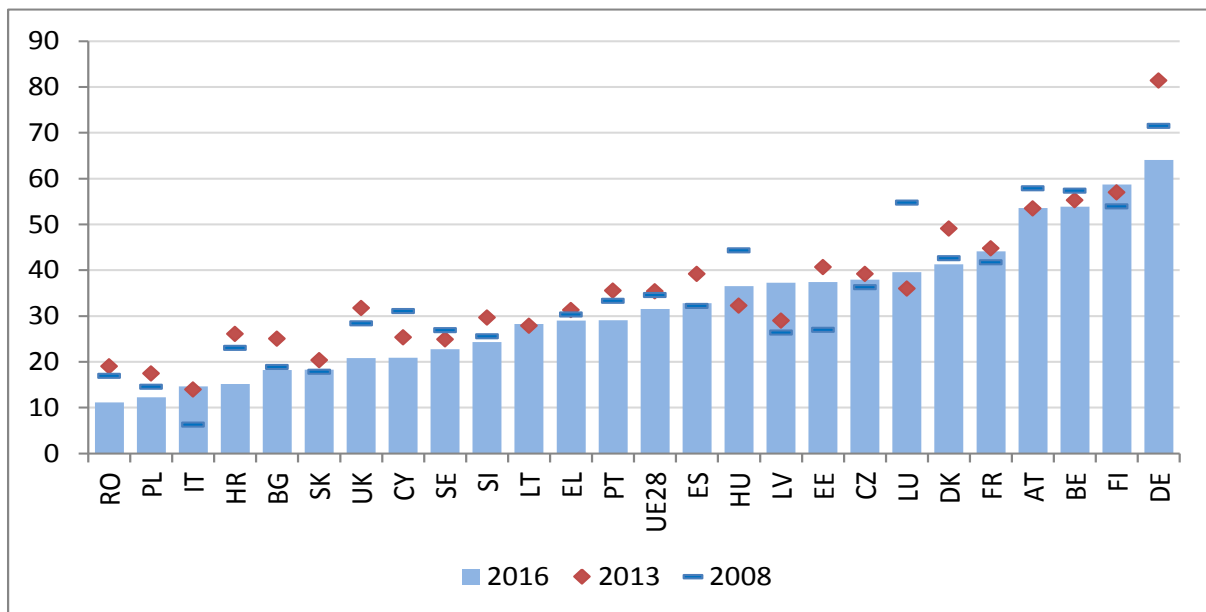
Sursa: Eurostat și cadrul comun de evaluare.

Notă: tranziția de la șomajul de scurtă durată la ocuparea forței de muncă; LTUR: rata șomajului de lungă durată; pentru ratele de tranziție, $R^2 = 25\%$, pentru rata șomajului de lungă durată $R^2 = 9\%$.

Acoperirea prestațiilor de șomaj de care beneficiază șomerii de scurtă durată merită o atenție deosebită, întrucât se referă atât la piața forței de muncă, cât și la rezultatele sociale. În același timp, sărăcia este semnificativ mai mare în rândul șomerilor de lungă durată, ceea ce indică faptul că aceasta nu este decât parțial legată de acoperirea prestațiilor de șomaj de care beneficiază șomerii de scurtă durată. Există o serie de alți factori ai sărăciei, cum ar fi adecvarea prestațiilor de protecție socială, inclusiv a prestațiilor de asigurări sociale.

Situația statelor membre în ceea ce privește cele trei dimensiuni-cheie ale evaluării performanțelor în acest domeniu de politică este rezumată în diagramele următoare (diagramele 2, 3 și 4). Aceste diagrame indică nivelurile și variațiile acoperirii șomerilor de scurtă durată, rata șomajului de lungă durată și, respectiv, rata sărăciei în rândul șomerilor. Barele verticale arată performanțele foarte reduse și reduse și/sau foarte ridicate și ridicate⁵; barele orizontale indică nivelurile de variație scăzute și/sau ridicate.

Diagrama 2: Acoperirea prestațiilor de șomaj de care beneficiază șomerii de scurtă durată (în 2016, 2013 și 2008)

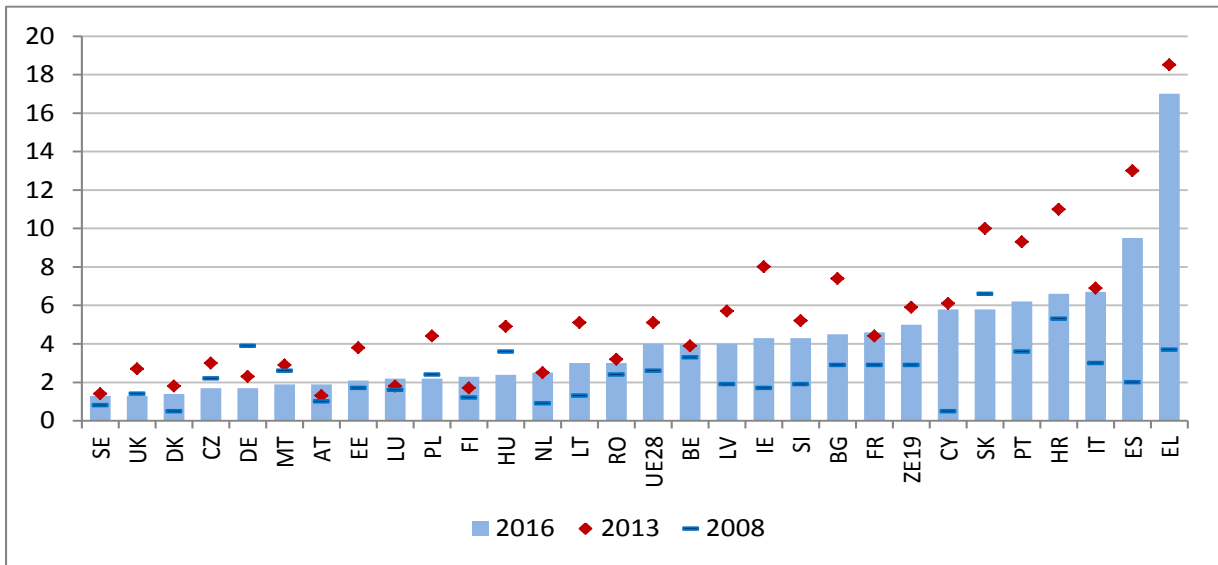

Sursa: Eurostat.

Notă: datele pentru Irlanda, Țările de Jos și Austria nu sunt disponibile. Variația este exprimată în puncte.

⁵ Astfel cum se prevede în metodologia tabloului de bord bazată pe diferența față de medie, atât în ceea ce privește nivelurile, cât și tendințele. Pentru mai multe detalii privind metodologia, a se vedea Raportul comun privind ocuparea forței de muncă (2016), anexa 4.

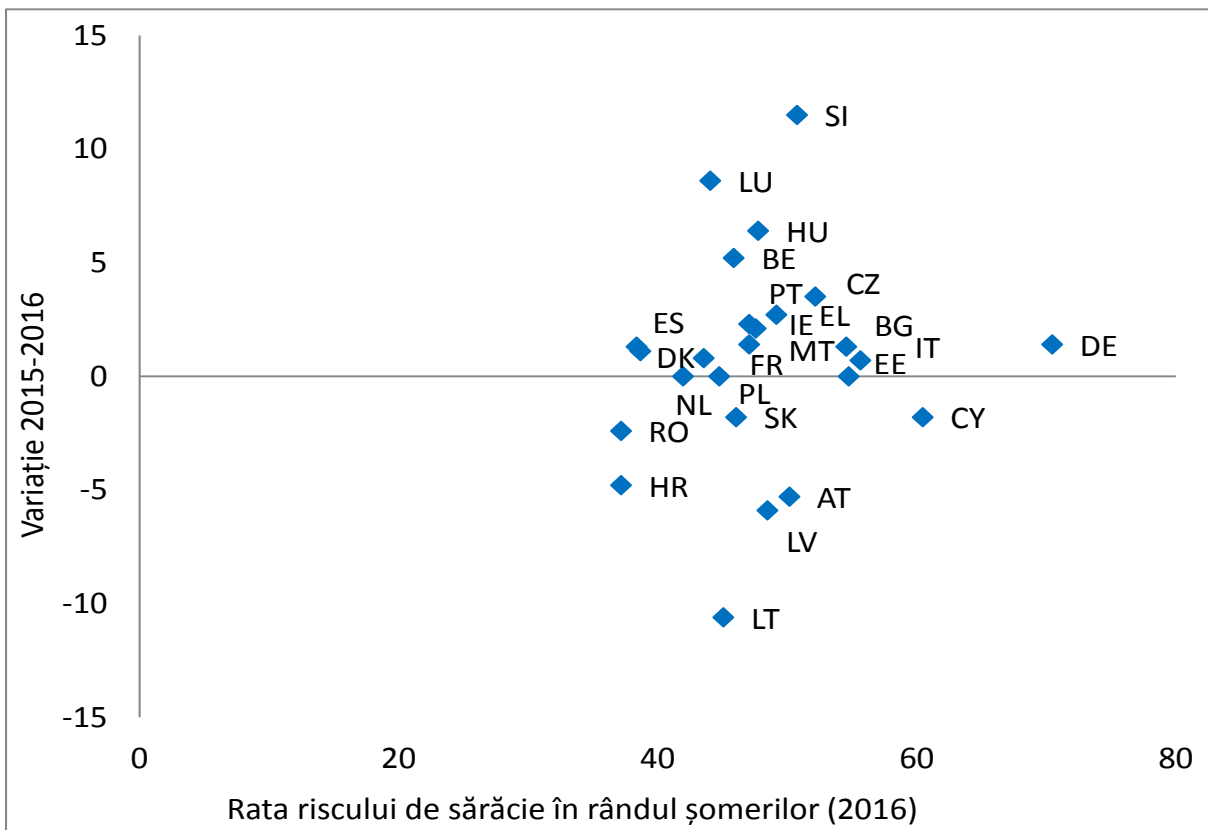
Diagrama 3: Șomajul de lungă durată ca procentaj din populația activă (2008, 2013 și 2016)

Sursa: Eurostat.

Notă: nivelurile și variația sunt exprimate în puncte.

Diagrama 4: Rata sărăciei în rândul șomerilor (2016) și variația acestei rate a sărăciei (2015-2016)

Sursa: statisticile Uniunii Europene referitoare la venit și la condițiile de viață (EU-SILC), 2016 (venituri în 2015) și 2015 (venituri în 2014).

Notă: variația este exprimată în puncte.

3. PÂRGHII POLITICE PENTRU ABORDAREA PROVOCĂRILOR DIN DOMENIUL POLITICILOR

Mai mulți parametri ai sistemelor de prestații de șomaj par să aibă un impact asupra rezultatelor prezentate în secțiunea precedentă.

O primă pârgie politică de luat în considerare este durata prestațiilor de șomaj, care pare să aibă o influență directă asupra ratei de sărăcie în rândul șomerilor. În practică, durata depinde de o serie de factori, în special istoricul profesional, deoarece în multe state membre durata maximă de acordare a prestațiilor crește odată cu vechimea (o durată mai mare a prestațiilor pentru perioade de cotizare mai îndelungate într-o anumită perioadă de timp). Cu toate acestea, măsura în care sistemul fiscal și de prestații sociale protejează veniturile șomerilor depinde și de alte pârgii politice, cum ar fi ratele de înlocuire a prestațiilor sau dreptul de a primi prestații de șomaj (a se vedea mai jos).

Dimpotrivă, impactul pe care durata prestațiilor îl are asupra duratei șomajului pentru ansamblul populației de

șomeri este, în general, relativ **redus**⁶, întrucât menținerea nivelului de trai în caz de șomaj poate însemna și șanse mai mari de reintegrare pe piața muncii și o mai bună corelare între cererea și oferta de locuri de muncă la revenirea în câmpul muncii⁷. Există, de asemenea, dovezi potrivit cărora noii șomeri care nu au dreptul la prestații de șomaj provin mai des din medii mai sărace, care participă într-o mai mică măsură la piața

⁶ A se vedea, de exemplu L.F. Katz și B.D. Meyer (1990) *The impact of the potential duration of unemployment benefits on the duration of unemployment* (Impactul duratei potențiale a prestațiilor de șomaj asupra duratei șomajului). *Journal of Public Economics*. Vol. 41(1): 45-72. S.P. Jenkins, C. Garcia-Serrano (2004) *The relationship between unemployment benefits and re-employment probabilities: evidence from Spain* (Relația dintre prestațiile de șomaj și probabilitățile de reintegrare pe piața muncii: situația din Spania). *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*. Vol. 66 (2): 239-260. K. Carling, P-A. Edin, A. Harkman, B. Holmlund (1996) *Unemployment duration, unemployment benefits, and labour market programmes in Sweden* (Durata șomajului, prestațiile de șomaj și programele de pe piața muncii din Suedia). *Journal of Public Economics*. Vol. 59(3): 313-334. M. Hagedorn, I. Manovskii, K. Mitman (2015) *The impact of unemployment benefit extensions on employment: the 2014 employment miracle?* (Impactul prelungirii prestațiilor de șomaj asupra ocupării forței de muncă: miracolul încadrării în muncă din 2014?) H. Schmitz, V., Steiner (2007) *Benefit-entitlement effects and the duration of unemployment: an ex-ante evaluation of recent labour market reforms in Germany* (Efectele prestațiilor și dreptului la acestea și durata șomajului: o evaluare *ex ante* a reformelor recente de pe piața muncii din Germania). Documentul de reflecție al IZA nr. 2681.

⁷ A se vedea, de exemplu, D. Gallie, S. Paugam, S. Jacobs (2003) *Unemployment, poverty and social isolation: is there a vicious circle of social exclusion?* (Șomajul, sărăcia și izolarea socială: există un cerc vicios al excluziunii sociale?) *European Societies*. Vol. 5(1): 1-32.

forței de muncă⁸. În plus, în țările în care ajutorul de șomaj este mai generos și care alocă mai multe resurse financiare pentru politicile și măsurile de activare există o situație mai sustenabilă în materie de reintegrare profesională a lucrătorilor care au fost anterior șomeri⁹.

O a doua pârgie de politică, rata de înlocuire netă a veniturilor anterioare, este, de asemenea, corelată negativ cu rata de sărăcie din rândul șomerilor. Pentru calculul ratelor de înlocuire nete, venitul net este definit ca venitul după plata impozitelor și a contribuțiilor la asigurările sociale, incluzând eventuale prestații sociale (asistență socială, prestații familiale, ajutoare pentru locuință și prestații pentru exercitarea unei activități profesionale). Ar trebui subliniat faptul că ratele de înlocuire nete, precum și evoluția în timp a acestora pot diferi substanțial, în funcție de perioada de cotizare a persoanei aflate în șomaj, în special pentru perioadele de cotizare mai scurte, și în funcție de perioada de timp luată în considerare, întrucât, de obicei, quantumul prestațiilor scade odată cu perioada petrecută în șomaj¹⁰.

Deși este clar că ratele de înlocuire

⁸ A se vedea, de exemplu, F. Figari, M. Matsaganis și H. Sutherland, (2013) *Are European Social Safety Nets Tight Enough? Coverage and Adequacy of Minimum Income Schemes in 14 EU Countries* (Sunt suficient de rezistente mecanismele de securitate socială? Acoperirea și gradul de adecvare al sistemelor de venit minim din 14 țări ale UE). *International Journal of Social Welfare*. Vol. 22: 3-14. M. Fernandez Salgado, F. Figari, H. Sutherland, A. Tumino (2014) *Welfare compensation for unemployment in the great recession* (Compensații pentru șomaj în marea recesiune). *Review of Income and Wealth*. Seria 60, supliment, mai 2014.

⁹ A se vedea, de exemplu, Wulfram M. și Fervers L. (2013), *Unemployment and subsequent employment stability: does labour market policy matter?* (Șomajul și stabilitatea ulterioară a locului de muncă: contează politica în domeniul pieței forței de muncă?) Documentul de reflecție al IZA nr. 7193.

¹⁰ O posibilitate constă în concentrarea, pornind de la practica statelor membre, asupra ratelor de înlocuire nete înregistrate după șase luni de șomaj la 80 % din salariul mediu, ținând totodată cont de faptul că există și praguri, și plafoane.

nete mai ridicate duc direct la creșterea veniturilor gospodăriilor, impactul lor net depinde de o serie de factori, în special de interacțiunile lor cu alte prestații sociale și cu regimul fiscal, precum și de aspecte cum ar fi nivelul anterior al veniturilor și istoricul profesional¹¹. În plus, creșterea ratelor de înlocuire poate însemna și majorarea contrastimentelor financiare pentru încadrarea în muncă; acestea, la rândul lor, pot avea un impact negativ asupra ratelor de activitate sau de ocupare a forței de muncă, în special pentru anumite categorii de lucrători (cum ar fi șomerii care au un partener încadrat în muncă)¹². Capcanele șomajului¹³ sunt adeseori foarte mari pentru persoanele cu venituri salariale mici și pentru lucrătorii cărora, la reangajare, le sunt propuse salarii mai scăzute.

O a treia pârgie politică legată de condițiile care reglementează dreptul la prestații și de durata perioadei de cotizare pare a fi corelată pozitiv cu rata de sărăcie din rândul șomerilor. Dreptul la prestații sub formă de ajutor de șomaj depinde de perioadele lucrate anterior și/sau de cotizațiile plătite. În special, șomerii trebuie, în majoritatea cazurilor, să poată dovedi o vechime minimă în muncă; definiția și durata exactă a acesteia diferă în mod semnificativ. În

¹¹ A se vedea, de exemplu, J. Gruber (1994) *The consumption smoothing benefits of unemployment insurance* (Beneficiile ajutorului de șomaj în materie de uniformizare a consumului). NBER, Documentul de lucru nr. 4750, sau M. Dolls, C. Fuest, A. Peich (2012) *Automatic stabilisation and discretionary fiscal policy in the financial crisis* (Stabilizarea automată și politica fiscal-bugetară discreționară în timpul crizei financiare). *IZA Journal of Labor Policy*. Vol. 1(4).

¹² A se vedea, de exemplu, OCDE (2005), *Increasing financial incentives to work: the role of in-work benefits* (Creșterea stimulentele financiare în favoarea muncii: rolul prestațiilor pentru exercitarea unei activități profesionale). *Employment outlook*, capitolul 3.

¹³ Indicatorul măsoară rata de impozitare marginală efectivă percepută asupra forței de muncă, și anume cu cât scade creșterea salariului brut atunci când se trece de la șomaj la ocuparea unui loc de muncă, din cauza impozitelor pe profit, a contribuțiilor de asigurări sociale și a încetării plății prestațiilor.

consecință, persoanele cu perioade scurte de ocupare a forței de muncă și cu mai puține experiențe profesionale continue beneficiază mai rar de prestații de șomaj¹⁴. Prin urmare, condițiile stricte de eligibilitate ar conduce la reducerea numărului de persoane aflate în șomaj care au dreptul la prestații, ceea ce înseamnă o rată scăzută de acoperire și un impact redus în materie de stabilizare. Posibilitatea de a cumula diferite perioade de cotizare, astfel încât să nu se piardă drepturile, are un impact semnificativ în acest sens. Condițiile care reglementează dreptul la prestații pentru lucrătorii care desfășoară o activitate independentă și pentru lucrătorii cu contracte atipice sunt, de asemenea, utilizate frecvent ca o pârghie pentru a îmbunătăți acoperirea, oferind, de exemplu, posibilitatea de a adera la un sistem pe bază de voluntariat.

Reformele care vizează creșterea ratelor de înlocuire și a duratei prestațiilor sau extinderea condițiilor care reglementează dreptul la prestații implică cheltuieli suplimentare. În sistemele de tip asigurare, lucrătorii și întreprinderile cotizează direct la finanțarea prestațiilor. Întrucât aceste cotizații sunt, în general, considerate a fi similare unei impozitări, este posibil ca printr-o acoperire mai largă a prestațiilor care necesită cotizații mai mari să se descurajeze crearea de locuri de muncă. Cu toate acestea, astfel de reforme ar trebui totodată să permită o mai bună funcționare a pieței forței de muncă și a economiei pe termen mediu, precum și generarea unor venituri fiscale mai mari care provin din impozitul pe veniturile salariale, în ciuda faptului că randamentele obținute în urma

cheltuielilor cu prestațiile de șomaj și măsurile de activare sunt în scădere.

Chiar și pe termen scurt, prestațiile de șomaj reduse nu economisesc în mod obligatoriu fondurile publice:

în majoritatea statelor membre, șomerii obțin adeseori alte forme de sprijin social care tind să fie mai durabile, variind de la asistență în caz de șomaj la venitul minim (măsuri pasive).

Costurile pentru finanțele publice pe termen scurt și pe termen lung nu sunt ușor de evaluat și variază în timp.

O ipoteză plauzibilă este aceea că prima rundă a costurilor legate de extinderea acoperirii sau de o majorare a cuantumului prestațiilor poate fi compensată relativ rapid prin îmbunătățirea performanțelor privind ocuparea forței de muncă și prin venituri fiscale mai ridicate, ca urmare a unui număr mai mare de persoane încadrate în muncă, precum și printr-o creștere economică mai accelerată, datorată unei mai bune utilizări a capitalului uman.

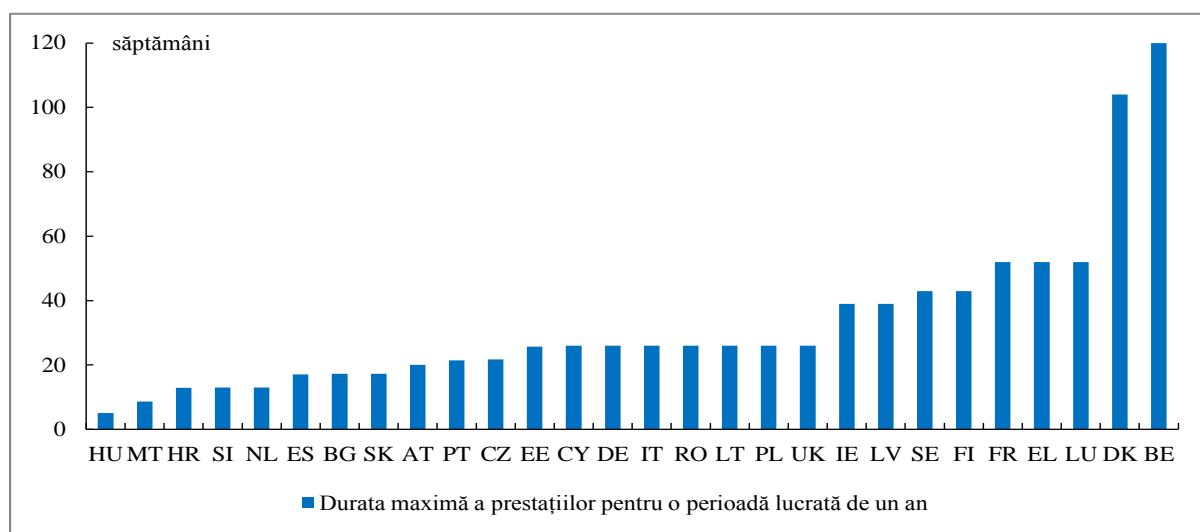
4. EVALUARE COMPARATIVĂ A SITUAȚIEI ACTUALE ÎN MATERIE DE POLITICI

În diagramele 5, 6, 7 și 8 de mai jos este prezentată situația actuală din fiecare stat membru în ceea ce privește diferenții parametri ai ajutorului de șomaj care au fost descriși ca pârghii politice în secțiunea precedentă.

Diagrama 5 indică perioada maximă de acordare a prestațiilor după un an de cotizare. În timp ce, în majoritatea statelor membre, această perioadă este mai scurtă decât perioada de cotizare (jumătate de perioadă, și anume 26 de săptămâni, fiind situația cea mai frecventă), au fost identificate patru cazuri în care aceasta este egală cu perioada de cotizare (Grecia, Franța, Luxemburg și Țările de Jos) și trei cazuri în care este mai lungă (71 de săptămâni în Finlanda, 104 în Danemarca, o perioadă nedeterminată în Belgia). Pe de cealaltă parte, durata prestațiilor este de trei luni sau mai puțin în Croația, Ungaria, Malta și Slovenia.

¹⁴ A se vedea, de exemplu, Raportul OIM privind protecția socială la nivel mondial (2014-15), Esser I., T. Ferrarini, K. Nelson, J. Palme și O. Sjöberg (2013) *Unemployment Benefits in EU Member States* (Prestațiile de șomaj în statele membre ale UE) sau Langenbucher, K. (2015), *How demanding are eligibility criteria for unemployment benefits, quantitative indicators for OECD and EU countries* (Cât de exigente sunt criteriile de eligibilitate pentru prestațiile de șomaj, indicatorii cantitativi pentru țările OCDE și UE), *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, Nr. 166, OECD Publishing, Paris.

Diagrama 5: Durata maximă a prestațiilor pentru o perioadă lucrată de un an, ianuarie 2017

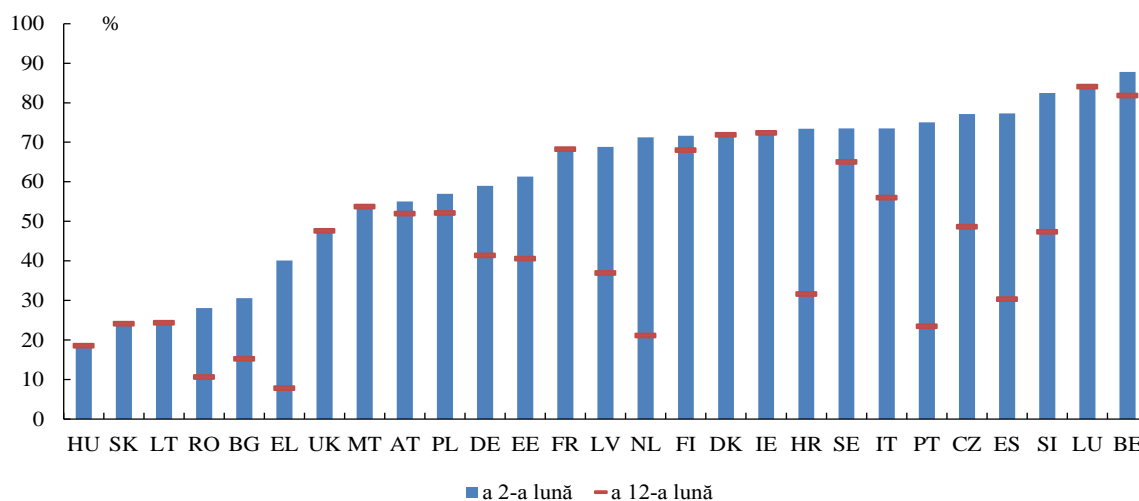
Sursa: Baza de date a sistemului de informare reciprocă privind protecția socială și legislația națională (pentru Spania, Italia și Franța).

Notă: În Belgia, nu există nicio limită în privința perioadei de acordare a prestațiilor. În numeroase țări (Republica Cehă, Germania, Lituania, Portugalia), perioada de acordare a prestațiilor depinde și de vârstă, durata cea mai scurtă fiind pentru grupa de vârstă cea mai tânără, astfel cum se arată în diagramă. În Portugalia, se utilizează o perioadă de cotizare de 15 luni, în loc de un an. În Slovacia, durata indicată vizează persoanele cu contracte individuale de muncă pe durată determinată; în celelalte cazuri, aceasta este de șase luni. În Polonia, durata depinde, de asemenea, de exemplu, de rata șomajului la nivel regional.

Ratele de înlocuire nete oferă indicii cu privire la caracterul adecvat al funcției de înlocuire a venitului pe care o au prestațiile sub formă de ajutor de șomaj. Nivelul lor depinde de o serie de factori, printre care nivelul anterior al veniturilor, vechimea în muncă, durata perioadei de șomaj, vârsta și componența gospodăriei (în special atunci când este luată în considerare interacțiunea cu regimul fiscal și cu alte prestații). În cazul lucrătorilor cu salarii mici și un scurt istoric profesional (un an), după o lună de șomaj valorile ratei de înlocuire nete variază de la 25 % din câștigurile anterioare (nete) la 90 % (diagrama 6). În capătul plutonului se află statele membre în care persoanele cu o

activitate profesională de un an nu au dreptul la ajutorul de șomaj (Slovacia, Lituania) sau în care prestația nu se mai acordă din a doua lună de șomaj (Ungaria). Acestea sunt urmate de statele membre care oferă o prestație fixă ce nu are legătură (sau are legătură doar într-o mică măsură) cu nivelul veniturilor anterioare (Bulgaria, Grecia, Malta, România, Regatul Unit). O comparație cu ratele de înlocuire nete în cea de a 12-a lună a perioadei de șomaj arată fie expirarea prestațiilor (persoanele fiind încadrate în alte sisteme, cum ar fi șomajul sau asistența socială), fie reducerea cuantumului prestațiilor.

Diagrama 6: Rata de înlocuire netă a prestațiilor de șomaj la 67 % din salariul mediu, ianuarie 2016

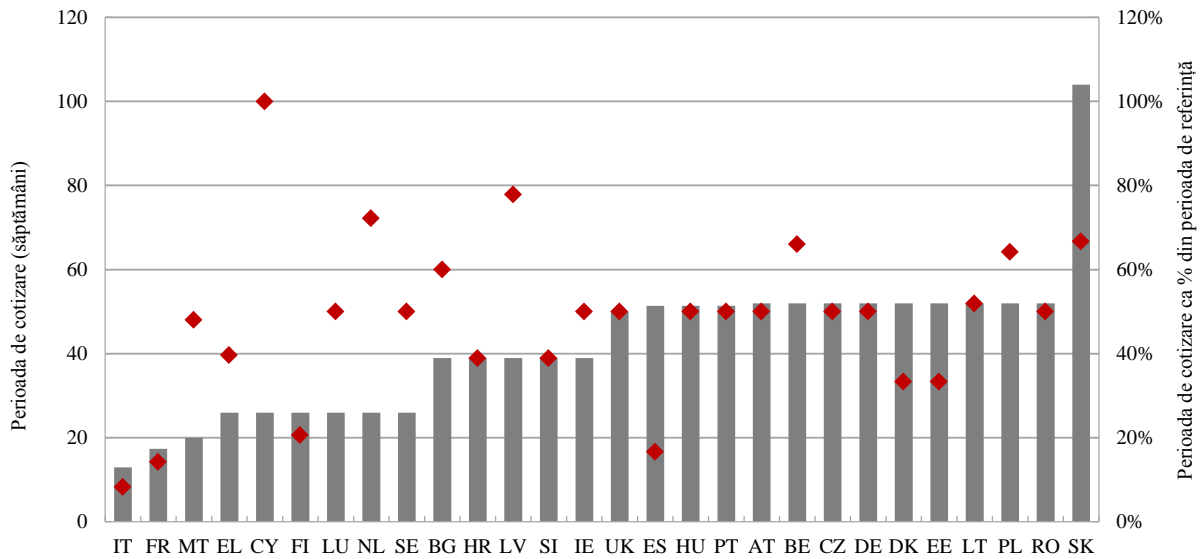
Sursa: Comisia Europeană, pe baza modelelor OCDE referitoare la impozite și prestații.

Notă: Calculul se efectuează pentru un lucrător, care a cotizat timp de un an, la 80 % din salariul mediu (a 2-a și a 12-a lună de încasare a prestațiilor). Diagrama include toate componentele diferite ale venitului, inclusiv prestațiile de șomaj și alte prestații (de exemplu, asistență socială și ajutoare pentru locuință).

În toate statele membre, dreptul la prestații sub formă de ajutor de șomaj depinde de perioadele lucrate anterior și/sau de cotizațiile plătite. Diagrama 7 arată că numărul de săptămâni necesare pentru a avea acces la prestații de șomaj variază între 25 sau mai puține în Grecia, Franța, Italia și Malta, până la peste 80 în Lituania și Slovacia, un an (52 de săptămâni) fiind durata cea mai frecvent

întâlnită. Pentru raportul dintre perioada de cotizare și o perioadă „de referință” mai lungă – care permite să se țină seama de perioadele de nemuncă – valoarea cea mai frecventă înregistrată în statele membre este 0,5 (și anume, beneficiarii ar fi trebuit să fi cotizat cel puțin jumătate din perioada de referință).

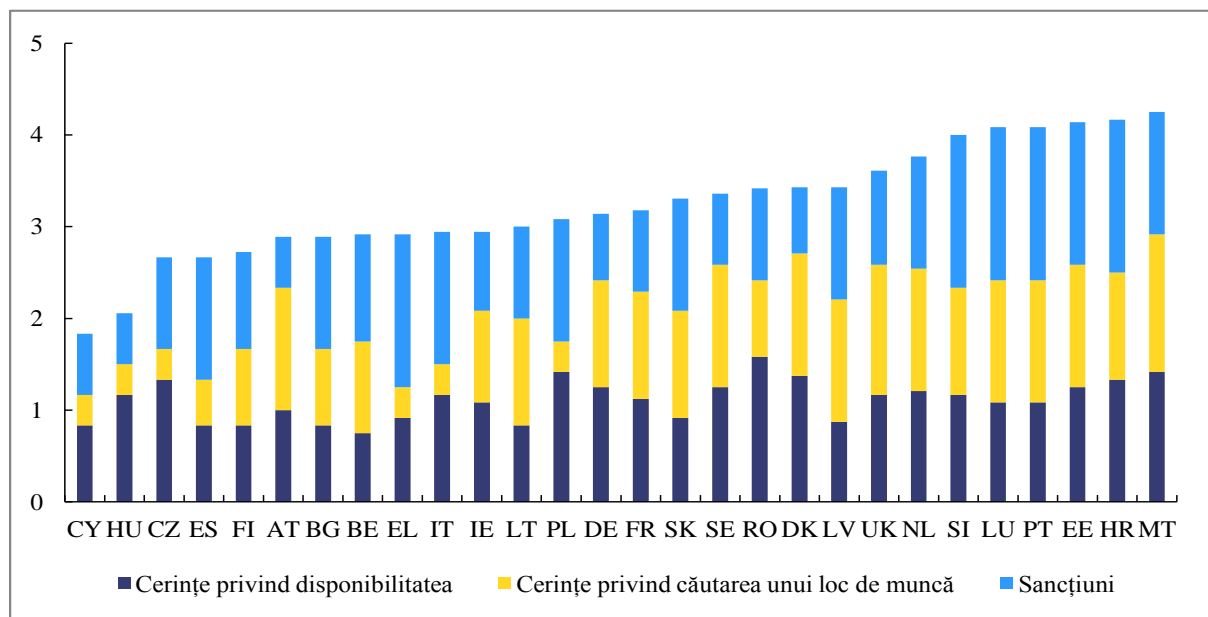
Diagrama 7: Durata perioadei de cotizare necesare, situația în 2015

Sursa: Baza de date a sistemului de informare reciprocă privind protecția socială și sursele naționale (pentru Italia)¹⁵.

Notă: Romburile roșii indică raportul dintre perioada de cotizare și perioada de referință. Diagrama se bazează pe o simplificare a datelor pentru unele țări în care perioadele de calificare sunt calculate într-un mod mai complex.

Diagrama 8: Indicatorul de strictețe a cerințelor privind căutarea unui loc de muncă și disponibilitatea de a lucra, 2014

Sursa: OCDE.

¹⁵ Pentru Italia, cifrele se referă la situația ulterioară adoptării legii privind ocuparea forței de muncă în mai 2015.

În fine, condițiile privind căutarea unui loc de muncă și disponibilitatea de a lucra și sancțiunile conexe par să fie cele mai stricte în Estonia, Croația, Luxemburg, Malta, Portugalia și Slovenia, iar cel mai puțin stricte în Cipru și Ungaria. Importanța relativă a subcomponentelor variază, de asemenea, considerabil de la o țară la alta.

5. RESURSE UTILE

Mai multe informații și date cu privire la condițiile care reglementează dreptul la prestații, durata prestațiilor de șomaj și criteriile de eligibilitate se regăsesc în baza de date MISSOC¹⁶. Această bază de date este actualizată o dată la șase luni și face obiectul unei validări efectuate de statele membre. Informațiile pot fi completate în continuare din principalele surse naționale (cum ar fi legislația), precum și cu informații specifice fiecărei țări cu privire la sistemele fiscale și de prestații sociale elaborate, de exemplu, de OCDE.

Rezultatele obținute pe baza modelelor OCDE referitoare la impozite și prestații pot fi, de asemenea, utilizate pentru a monitoriza evoluția ratei de înlocuire nete a prestațiilor, precum și efectele asupra stimulentei pentru încadrarea în muncă (în special așa-numita „capcană a șomajului”, care este definită ca rata de impozitare efectivă care se aplică la venitul brut suplimentar obținut atunci când se trece de la șomaj la ocuparea unui loc de muncă, ținând cont atât de impozitarea directă, cât și de încetarea plății prestațiilor)¹⁷. Aceste date se publică în general în luna noiembrie a fiecărui an, cu o întârziere de aproximativ 1,5-2 ani. Modelarea se

bazează pe un set coerent de ipoteze care asigură comparabilitatea între țări și utilizează informațiile oficiale furnizate de delegații naționali. Informațiile privind salariile medii, care sunt integrate în calculele modelelor referitoare la impozite și prestații, sunt obținute utilizând o metodologie bine definită și acceptată de comun acord.

Cerințele de acordare a prestațiilor de șomaj care se referă la căutarea unui loc de muncă și disponibilitatea de a lucra au făcut obiectul unei analize efectuate de OCDE¹⁸. Au fost colectate date pentru toate statele membre ale UE și a fost creat un indicator sintetic pentru a măsura strictețea acestor cerințe. Au fost identificate unsprezece elemente care caracterizează diferite aspecte ale cerințelor legate de căutarea unui loc de muncă și de disponibilitatea de a lucra. Aceste elemente sunt grupate în trei domenii: disponibilitatea de a lucra, inclusiv în timpul participării la politici active în domeniul pieței forței de muncă, și criteriile de muncă adecvate

¹⁶ MISSOC, sistemul de informare reciprocă privind protecția socială (*Mutual Information System on Social Protection*) este o bază de date privind legislația, prestațiile și condițiile existente în materie de protecție socială în toate statele membre ale UE, în Islanda, Liechtenstein, Norvegia și Elveția. Pentru informații suplimentare, a se vedea: <http://www.missoc.org/>.

¹⁷ Pentru informații suplimentare, a se vedea: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1143&intPagelD=3197&langId=en>.

¹⁸ A se vedea: Venn (2012), Langenbucher (2015). În activitatea sa, OCDE consideră drept „criterii de eligibilitate” cerințele privind căutarea unui loc de muncă și disponibilitatea de a lucra, stabilind o distincție terminologică între condițiile de admisibilitate (care se referă la cerințele pentru dobândirea dreptului la prestații) și criteriile de eligibilitate (care cuprind setul de condiții care se aplică pentru primirea în continuare a prestațiilor).

și anume, în ce împrejurări poate fi refuzată o ofertă de muncă fără a se aplica sancțiuni); monitorizarea activităților de căutare a unui loc de muncă (frecvența căutărilor, documentația care trebuie furnizată); sancțiunile (pentru șomaj voluntar, pentru refuzarea ofertelor de locuri de muncă, pentru neparticiparea la sesiuni de consiliere sau la politici active în domeniul pieței forței de muncă).

Data: 11.11.2017